

Forma s palatálním *-d'*: *svad'ba* (nebo s palatalizovanou splynulínou *-dz'* (*-dž-*, *-dź-*) pokrývá větší část vm. nářečí (bez Uherskobrodská a dolských nářečí) a celou frenštátskou podskupinu slez. nářečí s přílehlým Frýdecko-Místeckem.

Hlásková podoba s měkkou sykavkou *proz'ba* pokrývá větší část slezských nářečí, ale bez frenštátské podskupiny. Odděleně se tvar *prožba* dokládá z již. Čech.

- 4 a) **haňba** pol. i hluž. *han'ba* c) **prožba** hluž. *próstwa* [pru-]
b) —
- 5 a) hanba Ru 3, haňba Ju 6, 7, Ru 5, hamba Po 1, Ju 1–3, 5, Ru 2, 5 c) prozba Po 1, Ju 1–7, Ru 2, 4, 5, prožba Ru 3
b) —

Bh

Vývoj měkkých retnic

V starší češtině existoval protiklad měkkých a tvrdých souhlásek, např. *metu*, ale *m'et'eš*. Depalatalizačními procesy se u retnic dospělo k nářečním rozdílům:

a) Pův. měkké retnice se zachovaly. b) Měkké retnice zanikly, ale zůstaly po nich stopy; pův. měkká labiála se rozložila, rozštěpila (dekomponovala) v *mj/mň*, *bj*, *pj*, *vj*. c) Měkké retnice se depalatalizovaly (*v'ež* > *vež*, *běží* > *beží*).

a) Měkké retnice se jako okrajový archaismus důsledněji dochovaly v sev. části vm. nářečí a v pruhu přechodových nářečí česko-polských před kontinuantami starého *i*, *ě* a před střídnicemi za **ɛ* nebo za skupení **bj* + *samohláska* (v pruhu přechodových nářečí i v jiných případech, např. před *e*, před střídnicemi za *ɛ*, srov. např. *bere* × *b'eře*, *pes* × *p'es*). Někdy je palatalizovanost retnic akusticky málo výrazná, např. v lokalitách 748, 750.

b) Na většině zkoumaného území došlo k rozštěpení (dekompozici) pův. měkkých retnic: *p'*, *b'*, *v'*, *m'* daly *pj*, *bj*, *vj*, *mj/mň*, např. *p'ěna* > *pjena*, *m'ěsto* > *mjesto*, *mňesto*.

Skupiny *pj*, *bj*, *vj*, *mj/mň* za měkké labiály jsou nejrozšířenější před pův. *ě* (*p'* + *ie* se začalo chápat jako *pj* + *e*). Rozložené skupiny před samohláskou *i* (typ *pjivo*) se vyskytují vzácně, viz dále.

Na značně rozsáhlém teritoriu se tyto skupiny (*bj*, *pj*, *mj*, *vj*) nacházejí také před jinými samohláskami, zejména před *a* z někdejší nosovky *ɛ*, např. *hřibja*, *pjata*, *vjadnúť*, *pjatro*, a před analogickým *a*, viz dále.

c) Na menším území a v omezeném množství případů došlo k depalatalizaci retnic, např. *b'ežet* > *bežet*. Prostá depalatalizace (zánik měkkých retnic, „ztráta jotace“) nastala poněkud důsledněji jen na malém území Litomyšlska, ale i tady jde o vzácný archaismus, viz dále.

- 227 a) **bič** (851) — *mapa s. 333*
b) **pes** (ČJA 4, 53)
c) **běžet** (2165)

- 1 M a) **bjič**
b) **p'es**
c) **bežet**

- 2 Na mapě je pozitivně postižen výskyt dekomponovaných skupin s retnicí před samohláskou *i* (*bji*, *pji*, *mji*, *vji* × *bi*, *pi*, *mí*, *vi*) na zástupném slově *bič*. Podoby jako *bjič*, *pjivo*, *vobjilí*, *mjilý* se vyskytují v nepatrných zbytcích na okrajích zkoumaného území.

Na téže mapě se zároveň sledují měkké labiály před samohláskou *e* (*p'es*, *b'ere*, *p'eče*, *v'elk'i*).

Dále jsou představeny výsledky ze souhrnné položky, do níž explorátoři měli zapsat všechny spontánně zachycené doklady na depalatalizaci. Různé zachycené případy depalatalizace (např. *smeje se*, *pet*) na mapě zastupuje sloveso *bežet*. Některé další případy uvádíme ve výčtu dále.

Je třeba zdůraznit, že získaný jazykový materiál není plně komparabilní, mj. i proto, že z některé lokality je dokladů větší počet, kdežto z jiné jen doklad jediný. Nicméně je jisté, že mapa přináší obraz, kde se vůbec tendence k depalatalizaci projevila, a že sem byly zařazeny doklady nelexikalizované.